

# Η ΑΙΓΑΙΑΚΗ ΜΕΣΗΜΒΡΙΑ

Στά παράλια τής Θράκης στά τέλη του 7ου αι. π.Χ., «Έλληνες ἀπ' τη Σαμοθράκη ἔδρυσαν μιά σειρά ἄποικιες, τά «Σαμοθρηίκια τείχεα» τοῦ Ἡροδότου, φιλοδοξώντας νά ἐπεκτείνουν τήν ἐπι-

κυριαρχία τους στά ΒΑ. Αίγαιο και νά ἐκμεταλλευτοῦν τήν ἀπέναντι θρακική ἄκτη.

«Ἄλλοτε εἰρηνικά, ἄλλοτε μετά ἀπό σκληρούς ἄγωνες κατόρθωσαν νά ἐδραιώσουν τήν παρουσία τους σέ μιά στενή ἀλλά εὐφορη παραλιακή λωρίδα, ἐλέγχοντας ἔτσι τό έμπόριο πάνω στόν πανάρχαιο δρόμο πού ἐνώνει τήν Εύρωπη μέ τήν Ἀσία.

Ἐχτισαν πόλεις, τίς όχυρωσαν, ἔφτιαξαν λιμάνια και ἔθαλαν τά θεμέλια γιά τόν ἐξελληνισμό τής Θράκης πού ὀλοκληρώθηκε στά χρόνια τής Μακεδονικής κυριαρχίας.

Η αιγαιακή Μεσημβρία είναι μία ἀπό τίς πόλεις αύτές.

## Τζένη Τσατσοπούλου- Καλούδη

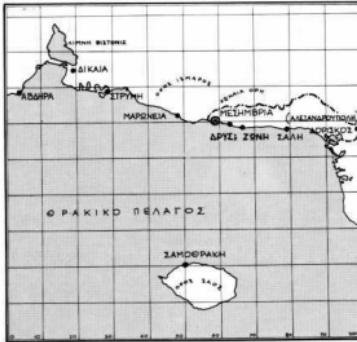
Ἐπιμελήτρια Αρχαιοτήτων



1. Ο περιτειχισμένος οικισμός. Αποψη ἀπό την ἀκρόπολη.



2. Ανάγλυφο αυτοπρού ρυθμού από τη Μεσημβρία που δρικεται σήμερα σε μουσείο της Σόφιας.



3. Η θέση της Μεσημβρίας στη Σαμοθρακική Περιοχή.

"Οταν πρωτοάρχισε ή άνασκαφική έρευνα στήν περιοχή οι γνώσεις μας για τη Μεσημβρία ήταν ελάχιστες, μηδαμινές θά λέγαμε. Οι άρχαιες πηγές πολύ φτωχές έξαλλου γιά δῆλη τή Θράκη, δέν δινουν παρά λίγα απόσπασματικά και συχνά αντίφατικά στοιχεία γιά τις πόλεις που απότελουσαν τη Σαμοθρακική Περαία.

'Ο Εκαταίος δο Μιλήσιος, ο Στράβων, ο Σύκλαδος Καριανεύς, ο Πομπονίων δέλιος Μέλας, και άλλοι σύγχρονοι τους ή και μεταγενέστεροι συγγραφείς μιλούν για αυτές χωρὶς λεπτομέρεις και δεδομένων για τόπο ιδρύθηκαν, πότε άκμασαν, πόσο διάρκεσαν ή παρουσίασαν.

'Η μαρτυρία τού Ήρόδοτου, παρά τις κάποιες ασάφειες πού διαπιστώθηκαν από τους μελετητές του, φαινεται νά είναι η πού συγκεκριμένη και η πιό χρήσιμη γιά την πόλη πού μάς ἀπασχολεῖ δέδω. Καταγράφοντας τήν πορεία τού Ξέρη πρός τήν Έλλαδα, πρώτος αύτός αναφέρει τή Μεσημβρία σάν άνωμα και θέση άναμεσα στις άλλες άποικιες τής Περαίας ('Ηρ. VII 108) «παραμείθετο δέ πορευόμενος ἐπὶ Δορίσκου πρώτα μέν τα Σαμοθρακία τείχεια, τῶν ἔσχατη πεπόλιστα πρός ἔσπερης πόλις τῇ οὖνομά ἐστι Μεσημβρίη». Αύτες οι λίγες λέξεις είναι βέβαια πολύ σημαντικές αφού μάς δηδογούν νά τήν αναδημησουμε σάν τήν τελευταία πρός τά δυτικά πόλη τών Σαμοθρακών άποικων άλλα παράλληλα και ή μόνη, απόσο γνωρίζουμε μέχρι σήμερα, γραπτή μαρτυρία γιά τή Μεσημβρία τού Αιγαίου.

Οι πρώτες σύγχρονες ένδειξεις ήρθαν στό φως στις άρχες τού αιώνα,

κατά τή διάρκεια τού Α' Παγκοσμίου Πολέμου, όταν Βούλγαροι στρατιωτικοί κατέσκαψαν δῆλη τήν παραλία τής Θράκης γιά νά δημιουργήσουν έπακτια πολυθελεία και χαρακώματα. Στό χώρο τής σημερινής άνασκαφής θρέθηκαν τότε ένα πλήθος από δόμους και διστρακα πού υπόδηλωνταν τήν παρουσία κάποιου όρχαιου οικισμού. Τό πιό σημαντικό εύρημα ήταν ένα θαυμάσιο άνάλυφο αυτοπρού ρυθμού πού μεταφέρθηκε στό Μουσείο τής Σόφιας (εικ. 2).

Στά χρόνια που άκολουθησαν, 'Ελληνες και ξένοι έρευντες έντοπισαν ύπολειμματα τού τείχους τής πόλης και τήν ταύτισαν με τή Μεσημβρία τού Ήρόδοτου. Τό 1966 γίνεται η πρώτη συστηματική άνασκαφή. Τήν έρευνα άρχισε και συνεχίζει μέχρι σήμερα ο τότε 'Εφορος Άρχαιοιτών τής Θράκης κ. Ανδρέας Βαθρίτας με συμμετοχή από περιου της Εφορείας Άρχαιοιτών Θράκης και με πιστώσεις τής Άρχαιοιλογικής Έταιρείας, πού τά τελευταία χρόνια ένισχυμηκαν σημαντικά ςήση στό πρωσαπικό ένδιαφέρον τού Προέδρου τής Δημοκρατίας.

Χρόνο μέ το χρόνο και κάτω από πολύ δύσκολες συνθήκες ήρθε στήν έπιφάνεια ένα θαυμάσιο οικιστικό σύνολο, μά από τις πιό ολοκληρωμένες μορφές όρχαιου οικισμού στό χώρο τής δυτικής Θράκης, πού πλούτισε σημαντικά τίς γνώσεις μας γιά τήν χαρακτήρα τών άποικων τής Σαμοθράκης.

'Η Μεσημβρία είναι κτισμένη στούς πρόποδες τού Ζωναιού όρους, στό ανατολικό άκρο μιάς μικρής πεδάδας πού τή χωρίζει στά δυο ένας χει-

μαρρός, τό Σαπλι-ντερέ, 20 χιλ. περίπου δυτικά από τήν Άλεξανδρούπολη (εικ. 3).

'Η πόλη περιβάλλεται από τείχος κτισμένο με ανίσομεργέθεις δόμους από σχιστόλιθο, ασβεστόλιθο και πιωρόλιθο, άκολουσθντας, όχι αύστηρα, άλλου τό ψευδοίσοδομο, άλλου τό ισόδομο και άλλου τό λεθίδιο συστήμα δόμησης (εικ. 4). Τό πάχος του κυμαίνεται από 2,5-3 μ. και σώζεται σέ υψος που σε πολλά σημεία φθάνει τά 2μ. Προστατεύεται τόν οικισμού από Ανατολή, Βορρά και Δύση, ένω τό νότιο σκέλος του δέν έχει θρεπεί άκομη και κωθώς η πόλη καταλήγει στή θάλασσα είναι πολύ πισθόν οτι τά υπολειμμάτα τού έξαριστηκαν από τήν ορμή τών κυμάτων τού θρακικού πελάγους. Ξεκινώντας από δυτικά άνηψηροίζει μαλακά ώντα ένα υψόμετρο 108,50 μ περίον, άγκαλιζει τήν άκομη άνεξερεύητη άκροπολη και κατηφορίζει στή συνέχεια ανατολικά άκολουσθντας τήν ορμή ένως άλλου μικρού χειμάρρου, πού είναι γνωστός σάν Σκοτεινό Ρέμα (εικ. 5). Σύ όλο τό μήκος του, που φθάνει περίοπτο τά 1370 μ. ένισχυται από τετράγυνους ή περιόπτη τετράγυνους πύργους και ορίζει μιά έκταση μέτι επιφάνεια 733 στρέμματα περίπου.

'Άπο τούς πύργους αύτούς έχουν μέχρι στιγμής άνακαλυφθεί 4 κατά μήκος τής δυτικής πλευράς τού τείχους και ένας στή ΝΑ γωνία τού έωστερικού ανατολικού σκέλους. Είναι κτισμένοι σε ισόδομο και άκανονιστικό ισόδομο σύστημα δόμησης από μεγάλους καλά ορθόδυγνοισμένους δόμους, σώζονται σέ υψος μέχρι 1,50 μ. και οι άποστάσεις μεταξύ



4. Το δυτικό τείχος της πόλης κτισμένο με λέσβιο σύστημα δόμησης. Διακρίνεται μέρος της ύποθεμελίωσης και στό βάθος ο Ν.δ. πύργος.

τους είναι άνισες. Ό τριτος άπό τό Νότο πύργος, μεγαλύτερος και μέ πιο έπιμελημένη τοιχοδομία, από τούς άλλους, έμφανιζε στό νότιο τμήμα του μια καμπύλη διόδο πλάτους 1,00 μ. με καλά δουλεμένες παρειές σε υψός 1,10 μ. πού θυμιζεις τήν ύπόδεια στα τού τκιριού τών βασιλέων τής Αιγύντου Πτολεμαίων στη γειτονική Σαμοθράκη.

Ακριβώς δίπλα, στή συμβολή τού δυτικού τείχους με τον πύργο άποκαλύψθηκε τοιχοβάτης και κρηπίδωμα με δύο θαμιδες άπο λευκό μάρμαρο. Στό βρείο άντρο τής έπανω θαμιδας διακρίνονται τά ίχνη μονοφυλλης πύλης, πλάτους 2,60 μ. περίπου, που στηρίζονται σε χάλκινο άλμα. Είναι ή μοναδική πύλη που σώζεται σέ όλο τό μήκος τών τειχών.

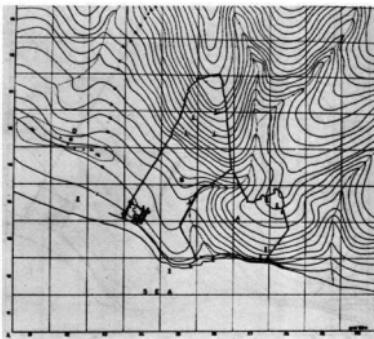
Ένα δεύτερο τείχος που έκινα από τό μέσο περίπου τού άνατολικού σκέλους τού τείχους διασχίζει τό Σκοτεινό. Ρέμα, περικλειεις ενώ υψώμα πού δρίσκεται άνατολικότερα και έπειτα με νότια κατεύθυνση πλησιάζει τή θάλασσα. Το μήκος του είναι περίπου 960 μ. το πάχος 2,50-2,80 μ. και ορίζει έκταση έπιφάνειας 493 στρέμματα περίπου. Καθώς δεν έχει έρευνηθει άκομή δεν μπορούμε νά έρουμε άν άνηκει σε κάπιον προγενέστερο οικισμό που καταστράφηκε ή σε άλλη φάση τής ιστορίας τού ίδιου οικισμού.

Το στοιχείο θώμας πού δίνει ίδιαιτερότητα και ίωσις μοναδικότητα στή Μεσομύρια είναι ή άποκαλύψη ένός τείχους μέσα στήν πόλη, πού δη μπορει μέσα είδος περιεχιμένου οικισμού, στό Ν.δ. της άκρα. Ό οικισμός αύτός καλύπτει μια έκταση 243 στρέμματα με σχήμα περίπου τετρά-

γωνο και διαστάσεις 50,50x46,50 μ. Τό τείχος μέ πάχος 2 μ., πλαισιώνει τόν οικισμό άπο δύορεια και άνατολικά ένω σόν δυτικό σκέλος χρησιμεύει τό ίδιο τό τείχος της πόλης και μάλιστα τό τμήμα έκεινο πού ορίζεται άπο τούς δύο πύργους ξεκινώντας από τό Ν.δ. του πέρας. Ένας τρίτος πύργος άποκαλύψθηκε στή συμβολή τού δύορεια και τού άνατολικού σκέλους. Για προστασία από τό Νότο είναι πιθανό ότι είχε χρησιμοποιηθει μέρος από τό νότιο σκέλος του τείχους της πόλης πού όπως είπαμε δέν έχει θρεβεθεί άκομη.

Έχουμε λοιπόν μια άπειρη ίδιομορφη κατάσταση πού κίνησα από νωρίς τό ίδιατέρο ένδιαφέρον τού άνασκαφέα. Αύτή καθαυτή ή υπαρξη μιας περιεχιμένης συνοικίας μέσο στην πόλη, οι έπιλληλες οικοδομικές φάσεις, το πλήθος, ή ποιότητα και ή ποικιλία τών εύρημάτων, πού καλύπτουν ένα πολύ μεγάλο χρονολογικό φάσμα συντελεσαν στό άποτελέσει τό έπικεντρο τής άνασκαφής έρευνας. Στή σημειρήνη τού μορφή παρουσιάζεται σά μια μικρή οικιστική μονάδα, ρυμοτομημένη συμφωνα με τό Ιπποδάμειο σύστημα άπο δύο παράλληλους και τρεις κάθετους στό δυτικό σκέλος τού τείχους δρόμους με πλακόστρωτη πού σώζεται σό άπειρη σημεια, και πλάτος πού κυμαίνεται από 1,50 ώρ 3,00. εικ. 6).

Στό σημείο όπου ο άνατολικός δρόμος συναντά τό βόρειο σκέλος δρέθηκε μία κλίμακα πού μάλλον έχυμητρετούσε τό άνεβασμα στό τείχος. Εκεί δίπλα φάνηκαν και τά ίχνη μιας είσοδου στό θορρά και αύτη είναι η μόνη μέχρι στιγμής πρόσβαση στό

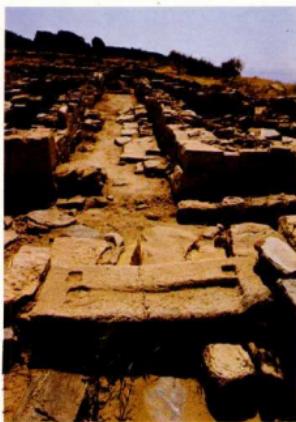


5. Τοπογραφικό μέ τά τείχη τής Μεσομύριας. Στό Ν.δ. άκρα τής πόλης ο περιεχιμένος οικισμός (Λαζαρίδης «Η Σαμοθράκη και ή Περαια της»).

χώρῳ τού οικισμού. Μέσα στό οικισμοκά τετράγωνα πού δημιουργει τό πλέγμα τών δρόμων και ή μέχρι τώρα έρευνα έχει αποκαλύψει τρεις κύριες φάσεις. Ο βαθμός έπειργρασίας τού δομικού ύλικου και ή έπιμελεία στήν κατασκευή διαφοροποιούνται καθώς άνεβαινουμε από τήν κατώτερη πρός τήν άνωτερη οικοδομική φάση, πού είναι και ή λιγότερο φροντισμένη. Αυτό μάς δύνηγε νά τις τοποθετήσουμε σέ ένα χρονολογικό φάσμα πού έκινεις τουλαχιστον από τόν 50 π.Χ. αώνα, δύον άφορά τήν παλαιότερη μέχρι στιγμής και φτάνει με τόν 30 ή και 20 π.Χ. αώνα γά τή νεότερη, σέ συνδυασμό θέβαμα με τήν κεραμική και τά άλλα κινητά εύρημάτα.

Δυστυχώς ή στρωματογραφία σό δύον τό χώρῳ τού περιεχιμένου οικισμού παρουσιάζεται άσυντριστα ταραγμένη. Αυτό μπορει νά αποδειχθει κατά ένα μέρος σέ βιαίες καταστροφές πού φαίνεται νά ύπεστη σό οικισμός κατά τή διάρκεια τής ζωής του, ή βασικός δώμας λόγος πρέπει νά είναι οι σέ μεγάλη κλίμακα έκσκαφές χαρακωμάτων πού δργωσαν στόν Α' Παγκόμιο πόλεμο τά παράλια τής Θράκης, καθώς και τό γεγονός ότι ο χώρως διασχίζονταν για πολλά χρόνια από τόν παραλιακό δρόμο πού ένωνε τήν Κομητήν μέ τήν Άλεξανδρούπολη.

Σέ λιγα μόνο σημεία διατρέπεται σήμερα ή έπιφανειακή οικοδομική φάση, άφού τό μεγαλύτερο μέρος της άπομακρύνθηκε μετά τήν άποτύπωση, για νά διευκολύνει τήν έρευνα στά παρακάτω στρώματα. Οι τοιχοποιίες αποτελούνταν από πολύ πρόχειρα λαξευμένους και άργούς λί-



6. Ο Νότιος δρόμος του περιεισθέντου οικισμού. 7. Σειρά χώρων κατά μήκος του δυτικού τείχους, πιθανόν καταστήματα ή εργαστήρια.



θους. Σέ πολλά σημεία ή ανώδομη τής άμεσως έπόμενης φάσης χροιομπούηθηκε σάν θεμελίωση ένω αλλού συμπληρώθηκε ή αγνοήθηκε έντελως.

Η πιο άλογκωμένη μορφή κτισμάτος, πού είχε να παρουσιάσει αύτή η φάση, ήταν ένας ληνός στη μέση περίπου και πρός τα δυτικά του οικισμού. Αποτελούνταν από πέντε μεγάλους χώρους και άλλους μικρότερους βοηθητικούς. Στό κεντρικό από τους κύριους χώρους γινόταν ή συνθιψη τών καρπών, ένω οι άλλοι χρησιμευαν για συλλογή και άποθήκευση του προϊόντος.

Η άμεσως έπόμενη οικοδομική φάση είναι αύτή που έχει άποκαλυφθεί στο μεγαλύτερο μέρος της μέχρι σήμερα και πρέπει νά είναι ή κύρια φάση του περιεισθέντου οικισμού. Σ' αυτήν άνηκουν οι δρόμοι και οι περισσότεροι από τους χώρους, πού έχουν χαρακτηριστεί αλλοι με βεδαιοτήτα και άλλοι με έπιφύλαξη.

Σ' όλο το μήκος του δυτικού τείχους και σε επαφή με αυτά έχουμε μία σειρά από μονόχωρα και δίχωρα με πρόσθαση στό δυτικό δρόμο, όπως δείχνουν τά μαρμάρινα και λιθινά κατώλιμα πού δρέθηκαν in situ. Παρόμοιοι χώροι παρατηρούνται και κατά μήκος του βόρειου σκέλους του τείχους, με πρόσθαση στό δόρειο δρόμο. Ισως να πρόκειται για καταστήματα ή και έργαστηρια, υπόθεση πού φαίνεται πιθανή από τη διάταξη και τό μέγεθος τών χώρων, πού όμως άκομη δέν έχει έπιβεβαιωθεί από άναλογα άνασκαφικά εύρηματα (εἰκ. 7).

Η κατάσταση είναι πιο ξεκάθαρη στην άνατολική πλευρά του οικισμού. Έδω έχουμε τα θεμέλια και μέρος από την ανώδομη τριών κατοικιών, από τις οποίες οι δύο έχουν άποκαλυφθεί σε δόλη τους της έκτασης, ένω ή τρίτη, η νοτιότερη οώζεται μόνο κατά ένα μέρος της. Οι οικίες 1 και 2, όπως καθιερώθηκε τό νομαρχόνται, αρχίζοντας την άριθμηση από τη βόρεια, έχουν πρόσθαση από τόν άνατολικό δρόμο, ένω δέν έχει άκομη έντοπισθεί ή είσισδος στην οικία 3.

Οι χώροι διατάσσονται γύρω από μια αὐλή συμφωνα με την τυπική οργάνωση των κατοικιών του 5ου και 4ου π.Χ. αιώνα. Στην οικία 1 (εἰκ. 8) η αὐλή έχει νοτιοδυτικό προσανατολισμό και είναι στρωμένη με σχιστόπλακες, που συντάσσονται σε μεγάλο μέρος στη θέση τους. Απ' αυτήν άπογνωστας σε τρία διμάτια με τη μεσολαβήση ένας στεγανόμενος χώρος που διαιροφράννεται στη βόρεια πλευρά της και βλέπει στο νοτο-

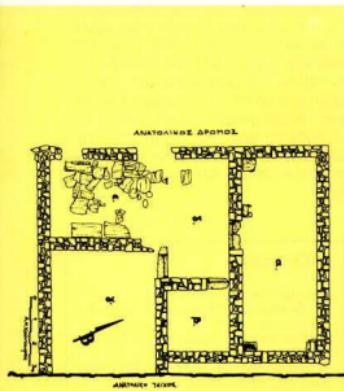
Τό μεγαλύτερο από τά διμάτια καταλαμβάνει όλο τό πλάτος τού σπιτιού πρός το δόρρο. Επικοινωνούν με τό ύποστεγο με διφύλλη πόρτα που πρέπει νά ήταν ξύλινη και δινούσε πρόσθαση στό μέσα. Οι άλλοι δύο χώροι στά ανατολικά και νοτιοανατολικά τού σπιτιού έχουν πρόσθαση στό ύποστεγο με μονόφυλλες πόρτες έπισης ξύλινες. Όλα τά κατώφλια που καλύπτει η οικία 1, άπους και η οικία 2, τής οποίας η διατάξη είναι παρόμοια, είναι περίπου  $110 \text{ m}^2$ .

Στά ύπόλοιπα οικοδομικά τετράγωνα, πού ορίζονται από τόν άνατολικό, τό βόρειο και τό δυτικό δρόμο, ή έρευνα δρίσκεται σε έξιλιξη. Έχουν έντοπιστεί πολλοί χώροι που άναμφιθύλα άνηκουν σέ κατοικίες και ή διάρθρωση τους άπως ή από άκριθής άριθμος τους, ή διοιστοκοποιηθέντων με τήν άλογκωμένη τής μελέτης. Κάτια από τό επίπεδο του δρόμου και τών κτισμάτων διακρίνονται τά ίχνη παλαιότερης από τίς οικοδομι-



10. 11. Αναθηματικά πλακιδια από το ιερό τής Δημητρας.





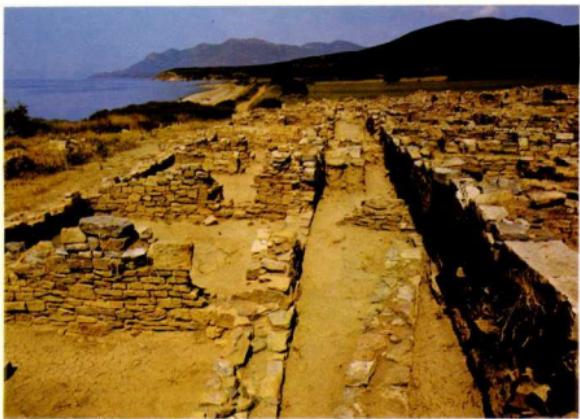
8. Ή οικία 1.α.δ, δ: ύπαστεγος χώρος,  
ε: αυλή.

Κέντρος φασείς (εἰκ. 9) πού δέν φαίνεται νά άντηκε μόνο στον περιτειχισμένο οίκοιμο. καθώς έπεκτείνεται και έξω από τά τείχη του. Ένα καλό δείγμα της με πολύ φροντισμένη τοιχοδομία με μικρούς όρθιογνωμενούς δόμους διαπερνά τό δύρειο σκέλους του τείχους και προωρίζει έξω από αυτό. Τά μέχρι τώρα στοιχεία μάς δείχνουν ότι ή φάστη αυτή διαφέρει από τις υπέρκειμενες και ώς πρός τούς άρχοντας κατεύθυνσης των τοιχών. Συγκεκριμένα ού δύο νεότερες χαρακτηκαν προφανώς με βάση τό δυτικό σκέλους τού τείχους πού έχει ΒΒΑ., κατεύθυνση, ένων ή τελευταία παρουσιάσει μία άποκλιση περίπου 20° ανατολικότερα.

Τά τελευταία χρόνια γίνεται παράλληλη άνασκαψή και έξω από τό περιτειχισμένο οίκοιμο, πάνω από τό δύρειο σκέλους τού τείχους του, όπου έντοπιστηκαν τμήματα μεγάλων οικοδομικών τετραγώνων μέ δριζόντιους και κάθετους δρόμους σε μία ρυμοτομή άναλογη με αυτή τού οίκοιμου. "Έδω ούμως ή έρευνα θρίσκεται άκομη σε αρχικού στάδιο.

Ένα κομμάτι λιθίνου αγάνωγού είναι ή μόνη πρός το παρόν ένδειξη γιά τό άποχετευτικό δίκτυο της πόλης. Στό πρόδηλημα έξαλλου της υδρευσης ή άπλωτης θρίσκεται 1.500 μ. ΒΔ. τής Μεσομηρίας, όπου έντοπιστηκε πηγή με άφθονον νερό και υπολειμματα πηλοσαλήνων γύρω της και σε άρκετή άποσταση με κατεύθυνση πρός την πόλη.

Από τά πιο σημαντικά σημεία στό χώρο τής εύρυτερης πόλης πρέπει



9. Την παλαιότερη οικοδομικής φάσης κάτω από τό επίπεδο τού δρόμου.

νά θεωρηθεί έκεινο όπου άνακαλύφθηκε τό πρώτο δημόσιο οικοδόμημα, τό ιερό τής Δήμητρας, θύρεια τού ΝΑ. πύργου, όπου η έπαφη με τό έσωτερικό άνατολικό τείχος.

Πρόκειται για ορθογωνιού κτίσμα, τού οποιου οώσται μόνον η διεπέλαση. Διακρίται σε τρεις χώρους, που ού δύο πρώτα είναι κτισμένοι με μεγάλους και έννεμέρει λαξεύτους λίθους ενώ τό τρίτο με μικρότερους και αργούς. Μηρόπα από το κτίσμα έντοπιστηκε τοίχος με μήκος 20 μ. περίπου και κατεύθυνση από Βόρρα προς Νότο, που αποτελούνται μάλλον τον περιβόλο τού ιερού.

Τό κυριότερο τεκμήριο γιά τήν ταύτιση τού χώρου άποτέλεσε ή εύρεση

ενεπίγραφου θάρρου τού 4ου π.Χ. αιώνα με τήν έπιγραφη:

ΑΡΧΗΝΑΣΣΑ ΚΕΦΑΛΟΥ

ΔΗΜΗΤΡΙ

Τά εύρηματα στό χώρο τού ιερού ήταν πολλά και ποικίλα. Πήλινα ειδώλια γυναικείων μορφών, μαρμάρινο άγαλματο νέου, πήλινο προσωπείο πιθανάς πιλοφόρου Δήμητρας, τμήμα ειδώλου που παριστάνει θρακική θεότητα, άγγεια και νοιμάσματα 4ου και 3ου π.Χ. αιώνα. Τό έκπληκτικότερο όμως εύρημα ήταν ένας θραυστός από πλήθος επιχρύσα, έπαργυρα και χάλκινα πλακίδια, μερικά μάλιστα χρυσά και άσημενια, μέ ασυρήλατες λατρευτικές παραστάσεις. Τό σχήμα τους είναι συνήθως όρθιογνώνια και μέ διαστάσεις πού κυμαίνονται από 0.04 έως 0.08 μ. Στά πιο σημαντικά είκονίσιμα ή Κυβέλη σε θρόνο, ή Δήμητρα και ή Κόρη, ή μεγάλη θεά τής Σαμοθράκης μεσά σε ναϊσκο, όλα πλαισιωμένα με παραστάσεις λατρευτών, ζώων και αριθτεκτονικών στοιχείων (εἰκ. 10). Σε άλλα έχουμε

όμαδες άνθρωπων ή και μεμονωμένα άτομα, άνδρες και γυναίκες πού κρατούν άνθη, κλαδιά ή καρπούς στό στένα χέρι και ύψωμουν τό άλλο μέ δέσηση. Τέλος πολλά φέρουν παράσταση οφθαλμών και ένα άπεικονίζει χέρι από τόν ώμο. "Όλα είναι αφιερώματα στή θεά (εἰκ. 11).

Πρέπει εδώ νά πούμε ότι ή Μεσομηρία έχει νά παρουσιάσει ένα τεράστιο πλούτο εύρημάτων πού ήρθαν στό φώς από όλα τά σημεία τής άνασκαψής και από τό χώρο τού νεκροταφείου της πόλης, που άπλωνται σε μεγάλη έκταση έξω από τό δυτικό τείχος.

Ένας άρχαιος κούρος, από τά παλαιότερα και πιο σημαντικά εύρημάτων τού οίκοιμου, κόσμημα σήμερα τού Μουσείου Κομοτηνής, βρέθηκε από τά πρώτα χρόνια τής έρευνας στό θαλάσσιο χώρο τής περιοχής τού άνατολικού τείχους (εἰκ. 12). Παρό ότι άκεφαλος και χωρὶς άκρα θεωρείται ένα από τά χαρακτηριστικά δείγματα της τέχνης στήν πρώτη φάση τής ζωής τού οίκοιμου.

Θαυμάστια δείγματα κεραμεικής και ζωγραφικής τέχνης τά άγγεια τής Μεσομηρίας. Κάνθαροι, κύλικες, πελίκες, ληκυθία, σκύφοι, πινάκια, λύχνοι, μελαμβαφή και έρυθρομορφά, εύρηματα κυρίως τού 5ου και 4ου π.Χ. αιώνα, άντικειμένα καθημερινής χρήσης ή κτερισμάτα, μοναδικά σε ποιότητα και άριθμό στό χώρο τής Θράκης, μιλούν μόνα τους γιά τήν ιστορία τού χώρου και τό πολιτιστικό επίπεδο τών άνθρωπων πού έζησαν έδω.



12. Αρχαϊκός κούρος από τη θαλασσιά περιοχή του ανατολικού σκέλους του τείχους.



13. Παναθηναικός αμφορέας με παράσταση ιππικών άγωνων, από το χώρο του νεκροταφείου.

Μοναδικός και ό Παναθηναικός άμφορέας του 5ου π.Χ. αιώνα (εἰκ. 13), έπαθλο σε νικητή ιππικών άγωνων που τίμησε την πόλη του. Η πιστοτάτα των άγωνων της Μεσημβρίας μάς δύναγει νά σκεψθούμε για πιθανές έπιρροές από την Αττική και από άλλα μεγάλα κέντρα της Εποχής. Έξαλλος ή μεγάλη συλλογή νομισμάτων και ή ποικιλία στην προέλευση τους δείχνουν ότι πρέπει νά ύπηρχε εντόνη έμπορικη κίνηση και δύνας συναλλαγών. Είναι φυσικό βέβαια ότι σχέσεις με τις άλλες γειτονικές πόλεις της Περιάδας νά είναι συχνότερες και ο μεγάλος άριθμός νομισμάτων Ζώνης και Μαρώνειας και κατά δεύτερο λόγο Σαμοθράκης, Όρθαγορείας, Αθόρου, Αίνου, σημαντεί ακριβώς αυτό.

Έχουμε ωστόσο πολλά νομισμάτα από άποικες της Προπονίδας, του Έλληποντού και των παραλίων της Μ. Ασίας, όπως Περίνθου, Σηστού, Άλωπεκυνήσου, Λυσαπαχείας, Ίμβρου, Αθένου, έπιστροπή από Μακεδονία, άκομη και Ρόδου και Κέρκυρας. Μέσα σ' αύτό το πλέγμα σερενών και άλληλεπιδράσεων ήταν έποιμενο νά ζευγίσει τό αιθορίτηρο και τό λεπτό γούστο τών κατοίκων της Μεσημβρίας. Αυτό είναι φανερό από ένα πλήθος μικροαντικεμένων άλλα άσφαλώς περισσότερο από το περιτέχνα χρυσά και άργυρά κοσμήματα, που συναντάμε κυρίως στο χώρο του νεκροταφείου.

Το νεκροταφείο της Μεσημβρίας άπλωνται σε μεγάλη έκταση στά δυτικά της πόλης και σε άποσταση τουλάχιστον 500 μ. από το τείχος. Παρουσιάζει μια μεγάλη ποικιλία ταφών από λίθινες και πήλινες ασφαρόγυρους, κεραμοσκεπεις και κιβωτιόσχημους τάφους, έγχυτρισμάς, καυσείς και μεμονωμένες έλευθερες ταφές. Ανάμεσα τους ξεχωρίζει έν-

ας κυκλικός τύμβος με μία ταφή στο κέντρο και ίσως δλλες γύρω του σε λεβηθοειδή τεφροδόχα άγγεια και πιθών προϊστορικής έποχης. Προϊστορικό άγγεια και δοτράκα έξαλλου είχαμε σε μεγάλες ποσότητες σε όλη την έκταση της πόλης και αυτό τό γεγονός ένισχυε τήν ύπόθεση ότι η Μεσημβρία ίδρυθηκε έπανω σε θέση παλαιότερου θρακικού οικισμού. Έξαλλον οι περισσότερες Έλληνικές άποικιες φαίνεται νά ίδρυθηκαν έπανω ή πολὺ κοντά σε οικισμούς που προύπήρχαν, ώστε νά άπορροφήσουν βαθμαία και νά έξελληγίσουν τό ντυτό πληθυσμό. Από τόν Όμηρο άσκυμ (Οδ. 149) είναι γνωστό ότι έδω κατοικούσαν οι Θράκες Κίκονες. Και ο Στράβων VII, 6, 1 (C 319) αναφέρει: "... ης δε πόλεως θρίας καλουμένης Θρακοποιί". Η Μεσημβρία διασύωνται αύτή τήν άναμνηση στό δεύτερο συνθετικό του ονόματος της.

Δυστυχώς, μέσα απ' όλο αύτό τόν πλούτο τών εύρημάτων, τό μόνο πού λεπτί για την ώρα είναι γραπτή μαρτύρια πού νά επιβεθανούν με τρόπο άναμφισθήτη τήν ταυτότητα τού οικισμού. Οι λίγες έπιγραφες που έχουν θρεφεί ώς τώρα δέν θωρούν σ' αύτό. Πρόκειται για ένεπιγραφα βάθρων που σχετίζονται με έπιτυμβεις στηλές τού 4ου π.Χ. αιώνα. Οι μόνες πού σώζονται στή θέση τους είναι δύο έπιγραφες χαραγμένες στή νότια πλευρά τού δεύτερου πύργου. Η πρώτη γράφει: ΑΔΑΜΑΣ ΒΟΣΤΑΔΟΣ και από περίεργη σύμπτωση ένανδρεθηκε και στό χώρο τού νεκροταφείου σε μικρή έπιπλυμα στηλή με τή μορφή ΑΔΑ ΒΟΣΤΑΔΟΣ. Η δεύτερη είναι χαραγμένη και στίς δύο όψεις τού γνωσιαίου δόμου τού πύργου και γράφει: ΜΥΡΣΙΝΗ ΑΛΚΕΒΙΑΔΟ. Ο πύργος αύτός λέγεται τώρα "Πύργος της Μυρσίνης".

Η Μεσημβρία τού Αιγαίου παρουσιάζει σήμερα την εικόνα μιάς εύρωστης έμπορικής άποικιας με άνθηρη οικονομία και άξιόλογο έπιπλεο πολιτισμού. Η άρχαιοιλογική έρευνα φέρουν σιγά - σιγά στο φώς τά τεκμήρια της μακρόχρονης παρουσίας της σ' αύτό τό χώρο και γράφει τήν ιστορία της πόλης, που είναι ένα μέρος από την ιστορία ολόκληρης της Θράκης.

## Βιβλιογραφία

- Α. ΒΑΒΩΤΖΑΣ, ΠΑΙ 1966-1981.
- Γ. ΜΠΑΚΑΛΑΚΗΣ, Ανασκαφή Στρύμης, Θεσσαλονίκη 1967.
- Γ. ΜΠΑΚΑΛΑΚΗΣ, Αρχαιολογικές έρευνες στη Θράκη, Θεσσαλονίκη 1961.
- Δ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ, Η Σαμοθράκη και η Περιοχή της, Αθήνα 1971.
- Α. ΟΡΑΝΙΑΣ, Τα ίλικα δομής των αρχαίων Έλληνων, Αθήνα 1959, 60.
- Δ. ΣΑΜΑΡΗΣ, Ο Ελληνισμός της Θράκης κατά την Ελληνική και Ρωμαϊκή Αρχαιότητα, Θεσσαλονίκη 1980.

## The Aegean Mesimbría

T. Tsatsopoulou - Kaloudi

In the end of the 7th century BC. Greek emigrants from Samothrace island founded a series of fortified towns on the opposite Thracian coast, with the purpose to establish their presence in the NE. Aegean Sea and to exploit the fertile land of Thrace. These towns became important commercial centers and contributed to the hellenization of the innate population that was completed in the years of Macedonian rule. According to Herodotus the Aegean Mesimbría was the western of these colonies.

The excavations that started in 1966 brought to light an important town, spread on 7.33 acres, that was protected by a wall reinforced in regular intervals with rectangular towers. Another wall to the east can probably belong to another phase of the town history.

Quite remarkable is the walled settlement inside the town, touching the west wall, where the research produced streets, shops, houses and workshops as well as a multitude of finds that speak for the wealth and the high civilization of the inhabitants.

The cemetery of the settlement is located to the west of the town. Sarcophagi, pithoi, etc., have been used for the burials, while the funerary offerings (vases, idols, gold jewels) are exceptionally rich.

The information provided by the ancient sources is unfortunately scarce, therefore our knowledge of the Aegean Mesimbría is limited to the excavational results. The town reached its peak in the 4th century BC. and was preserved until the 2nd century BC., approximately.